

Науковий семінар «Проблеми фоноскопичної експертизи в сучасних умовах»

16-го жовтня 1998 р. в Національній юридичній академії України ім. Ярослава Мудрого відбувся науковий семінар на тему «Проблеми фоноскопичної експертизи в сучасних умовах». Фоноскопична експертиза є одним із судових криміналістичних досліджень, яке швидко розвивається і уможливорює вирішення сучасних ідентифікаційних завдань та встановлення особи злочинця за властивостями його голосу і звукового мовлення, записаних на фонограмі, в ситуаціях підготовки, вчинення або приховування злочину.

Семінар був організований Науково-дослідним інститутом вивчення проблем злочинності Академії правових наук України, одна з лабораторій якого працює над складною проблемою ототожнення джерела звуку за його фізичними параметрами. Судова фоноскопія використовує пограничні галузі знань фізичної акустики, криміналістики та мовознавства. Тому на семінарі були присутні вчені-фахівці в цій галузі, представники Національної академії внутрішніх справ України на чолі з начальником Науково-технічного центру канд. юрид. наук **Ю. Жаріковим**, завідувач сектора лазерних досліджень Київського Науково-дослідного інституту судових експертиз **Г. Богапов**, начальник кафедри криміналістики і експертних дисциплін Донецького Науково-дослідного інституту внутрішніх справ України канд. юрид. наук **О. Моїсеєв**, науковий співробітник Донецького державного інституту штучного інтелекту **А. Міцевич**, вчені Харківського Науково-дослідного інституту судових експертиз і Університету внутрішніх справ МВС України, працівники правоохоронних органів м. Харкова, а також викладачі та аспіранти кафедри криміналістики Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого.

Семинар відкрив директор НДІ ВПЗ чл.-кор. АПрН України д-р юрид. наук, проф. **В. Борисов**.

У вступному слові завідувач кафедри криміналістики НЮА України проф. **В. Шепітько** привітав учасників семінару і відзначив, що присутні на цьому науковому семінарі вчені обговорять назрілі питання сучасної фоноскопичної експертизи і зроблять дійсовий внесок в її теорію та практику.

З основною доповіддю виступив ст. наук. співроб. НДІ ВПЗ канд. техн. наук **О. Дрюченко**. Він зазначив, що методики судової фоноскопичної експертизи, які існують на теперішній час, не завжди дозволяють ідентифікувати джерело мови внаслідок низької якості матеріалу (обмежений обсяг, висока зашумленість та інші спотворення). Доповідач запропонував новий підхід в теорії та практиці фоноскопичної ідентифікації і навів підстави концепції ототожнення людини на основі аналізу тривалостей елементарних сегментів голосних звуків мови. Основні положення нового підходу, викладеного у доповіді, такі:

— оскільки елементарні сегменти голосних звуків є найбільш енергонасиченими фізичними складовими частинами мови і завдяки цьому вони найбільш стійкі до впливу зовнішніх спотворюючих чинників, то вони виконують виключно важливу функцію передачі інформації в мовній комунікації людини;

— межі окремих елементарних сегментів можуть бути надійно виділені експертним шляхом навіть у надмірно спотворених мовних сигналах;

— тріади елементарних сегментів, виділені на ділянках мовного сигналу, що безпосередньо передують пікові інтенсивності голосних звуків, найбільшою мірою зберігають знаки динамічного мовного стереотипу, який, виходячи з вчення І. Павлова про динамічні стереотипи, цілковито визначає особу мовця;

— у мовному сигналі є лише один фізичний параметр, який є носієм ознак мовного стереотипу і не може бути остаточно зруйнований в умовах високої зашумленості та інших спотворень мовного сигналу — це тривалість елементарних сегментів;

— множини тріад елементарних сегментів (від 45 до 50), виділених на ділянках мовного сигналу, які безпосередньо передують місцю пікової інтенсивності в межах голосних звуків, дають змогу сформувати стійку, закономірно організовану сукупність часових параметрів, котрі адекватно описують джерело мови. Су-

купність таких параметрів-ознак використовується для ідентифікації людини за її мовою.

Після цього з доповіддю «Сучасні методи ототожнення та перевірки достовірності магнітних сигналів при інструментальних дослідженнях» виступив лауреат Державної премії України, ст. викладач НАВС України **О. Рибальський**, який зазначив, що апаратура магнітного запису не дозволяє іноді досліджувати сигналів, записану на тому ж самому апараті, на якому вона записувалась фактично, наприклад, в ході оперативної розробки. Це не дає змоги здійснити об'єктивну перевірку стандартними методиками. Комп'ютерні програми редагування звукових сигналів уможливають фальсифікацію сигналів таким чином, що виявити в них монтаж надто складно.

Доповідач вважає, що розробка нових методів інструментального дослідження дозволить виявляти подробиці магнітних сигналів, які виконані сучасними методами і апаратурою. Для розв'язання цієї проблеми доповідач запропонував новий метод дослідження паразитних параметрів апаратури магнітного запису (АМЗ). Паразитні параметри характеризують АМЗ, а дослідження її дозволяє виявити ідентифікаційні ознаки, сукупність яких є індивідуальною. «Серед спотворень, що додаються до сигналів у АМЗ, для використання як ідентифікаційні ознаки обрано регулярні частотні складові, що утримуються в спектрі шумів сигналів, та сигнали паразитної амплітудної модуляції (ПАМ), яка виникає у процесі запису-відтворення сигналів. Ці види спотворень, що додаються до сигналів АМЗ, обрано з огляду на притаманну їм індивідуальність для кожного екземпляра аналогової апаратури».

Далі доповідач продемонстрував статистичні характеристики сигналів ПАМ для сигналів-оригіналів та їх копій і зробив висновок про те, що статистичні характеристики сигналів ПАМ сигналів, записаних на одному магнітофоні, відрізняються від сигналів, записаних на інших магнітофонах (пристроях), — вони «...не належать до однієї сукупності».

В обговоренні доповідей взяли участь **В. Єрмоленко** (ХНДІСЕ), **В. Іванов** (НЮА України), **О. Моїсєєв** (ДНДІВС), **Ю. Жаріков** (НАВС України), **Г. Богапов** (КНДІСЕ), а також вчені і практичні працівники правоохоронних закладів м. Харкова.

На завершення роботи семінару виступив проф. **В. Шепітько**, який оголосив рекомендації семінару, підготовлені оргкомітетом:

1. Вважати, що розроблений і запропонований метод ідентифікації людини на основі аналізу тривалостей елементарних сегментів голосних звуків мови істотно розширює можливості судової фоноскопичної експертизи і задовольняє вимогам комплексності цього дослідження.

2. Рекомендувати Харківському НДІСЕ провести випробування запропонованого методу і дати з свого боку рекомендації (оцінку) відносно доцільності його подальшого впровадження в практику проведення судової фоноскопичної експертизи.

3. Звернутися до Міністерства юстиції України з пропозицією офіційно визнати метод фоноскопичної експертизи на основі аналізу тривалостей елементарних сегментів голосних звуків мови і прийняти рішення про його впровадження в експертну практику після одержання позитивної оцінки результатів апробації.

4. Рекомендувати опублікувати методику застосування методу і довести її до відома потенційних замовників.

5. Оргкомітетові наукового семінару підготувати документацію і звернутися з проханням до ЕКУ Міністерства юстиції України про визнання семінару «Проблеми фоноскопичної експертизи в сучасних умовах» постійно діючим і таким, що проводиться щорічно по черзі в закладах, які займаються розробкою і практичним проведенням судової фоноскопичної експертизи.

Матеріал підготував

д-р юрид. наук, проф. НДІ ВПЗ

АПРН України *М. Салтєвський*

Проблеми боротьби зі злочинністю у сфері економічної діяльності

Як вже повідомлялося (див.: Вісник Академії правових наук України. 1999. № 1 (16). С. 248–250), у Харкові 15–16 грудня 1998 р. відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми боротьби зі злочинністю у сфері економічної діяльності». Її організаторами виступили Національна юридична академія України